

Hem>Domstolsförfaranden>Tvistemål>Vilket lands domstol är behörig?

Vilket lands domstol är behörig?

Italien

1 Ska jag väcka talan vid en allmän domstol eller vid en specialdomstol (t.ex. en arbetsdomstol)?

I det italienska rättssystemet är huvudregeln att behörigheten ligger hos de allmänna domstolarna, eftersom dessa är behöriga i tvister som rör personliga rättigheter och anspråk. Fredsdomaren (*Giudice di Pace*), den allmänna underrätten (*Tribunale*) och appellationsdomstolen (*Corte di Appello*) är alla allmänna domstolar. Kassationsdomstolen (*Suprema Corte di Cassazione*) är domstol i sista instans, medan författningsdomstolen (*Corte Costituzionale*) fungerar som författningsdomstol. Utöver de allmänna domstolarna finns även förvaltningsdomstolar. Förvaltningsdomstolar är behöriga att pröva mål som rör legitima intressen och, på de särskilda områden som föreskrivs i lag, tvister som rör individuella rättigheter i samband med myndigheters utövande av eller underlåtenhet att utöva administrativa befogenheter i samband med åtgärder, beslut, avtal eller beteenden inom ramen för utövandet av sådana befogenheter. Rättsakter eller åtgärder som antas av regeringen i samband med politisk maktutövning kan inte överklagas till domstol. Behörigheten i förvaltningsrättsliga ärenden utövas av de regionala förvaltningsdomstolarna (*Tribunali Amministrative Regionali* – TAR) och av Högsta förvaltningsdomstolen (*Consiglio di Stato*), i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen. Sista instans är kassationsdomstolen, men endast vid ett överklagande av en rättsfråga. Det finns även ytterligare en specialdomstol, nämligen skattedomstolen (*tributario*). Behörighet i skatterättsliga ärenden utövas av de lokala skattedomstolarna (*Commissioni Tributarie Provinciali* – CTP) och av de regionala skattedomstolarna (*Commissioni Tributarie Regionali* – CTR). Skattedomstolarna är behöriga att pröva alla tvister som rör alla typer av skatter, inbegripet regionala, lokala och kommunala skatter och avgifter som betalats till den nationella hälso- och sjukvården, skattetillägg och tilläggsskatter, tillhörande straffavgifter och räntor och andra biavgifter. I det italienska rättssystemet finns det ett antal "specialiserade" avdelningar inom det allmänna domstolväsendet. Några av de viktigaste specialavdelningarna är a) de avdelningar som är specialiserade på frågor som rör invandring, internationellt skydd och fri rörlighet för EU-medborgare, b) de avdelningar som är specialiserade på företagsfrågor och c) de avdelningar som är specialiserade på jordbruksfrågor. Det finns även specialdomstolar som ungdomsdomstolen (*Tribunale per i Minorenni*) eller övervakningsdomstolen (*Tribunale di Sorveglianza*), som övervakar verkställighet av domar. Arbetsrättsliga tvister hänskjuts till de allmänna domstolarna. Vissa av dessa har särskilda avdelningar för arbetsrättsliga mål. Tekniskt sett är dessa emellertid inte specialiserade avdelningar utan snarare ett sätt att organisera domstolsarbetet.

Huvudregeln är att den allmänna underrätten är behörig att pröva alla mål som inte omfattas av andra domstolars behörighet. Den allmänna underrätten har även exklusiv behörighet i alla mål som rör skatter och avgifter (som inte har hänskjutits till skattedomstolarna), alla mål som rör personers ställning och rättskapacitet och hedersrättigheter, mål som rör bedrägeri, verkställighet och rent allmänt varje mål där tvisteföremålets värde inte kan fastställas. Fredsdomaren är behörig att pröva mål som rör lös egendom upp till ett värde av 50 000 euro, om sådana tillgångar inte enligt lag omfattas av någon annan domstols behörighet. Från och med den 31 oktober 2021 kommer detta belopp att vara 30 000 euro. Fredsdomaren är även behörig i alla frågor som rör sådana tvister som anges i artikel 7 i civilprocesslagen.

2 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av allmän domstol, hur kan jag veta vid vilken domstol talan ska väckas?

Kriteriet för att identifiera till vilken domstol en tvist ska hänskjutas är "behörighet". I det italienska rättssystemet avses med behörighet vanligtvis de befogenheter och funktioner som en rättsinstans får utöva. Det finns olika typer av behörighet, nämligen materiell behörighet, territoriell behörighet, behörighet på grund av instans och behörighet på grund av tvisteföremålets värde. I ett civilrättsligt förfarande visar behörigheten vilken grad av myndighet respektive domstol har tilldelats, och därmed räckvidden för dess beslutsbefogenheter. Aktuell behörighet definieras ur ett "tekniskt perspektiv" och regelverket anges i artikel 7 ff. i civilprocesslagen. På grundval av de aktuella bestämmelserna ska först behörighetens processuella natur avgöras och detta är därför en fråga som kan bli föremål för ett beslut inom ramen för tvisten. Om någon av de bestämmelser som reglerar behörigheten åsidosatts kan granskningsorganet fatta beslut om att behörighet saknas (se artikel 38 i civilprocesslagen). Behörighet i dess tekniska mening skiljer sig från den s.k. interna behörigheten, dvs. den behöriga domstolens fördelning av ärenden. Den sistnämnda behörigheten, som även kallas tilldelningsbehörighet, är beroende av hur den allmänna underrätten är uppbyggd, t.ex. om det finns interna avdelningar (civilrättslig avdelning nr 1) eller har inrättats enheter med inriktning på specifika ämnen (arbetsrättslig avdelning) eller andra separata enheter. Om bestämmelserna för tilldelning av ärenden inte efterlevs ger detta inte upphov till ett processuellt behörighetsproblem, utan endast till ett organisatoriskt problem i samband med vilken avdelning inom den aktuella rättsinstansen som ska tilldelas ärendet.

När det gäller på vilken ort tvisten ska prövas är behörig domstol, om inte annat föreskrivs i lagen, domstolen på den plats där svaranden har sin hemvist eller bostad, eller, om svarandens adress är okänd, där svaranden uppehåller sig. Om det saknas uppgifter om var svaranden har sin hemvist eller bostad eller om det är okänt var svaranden uppehåller sig är det domstolen på den plats där käranden bor som är behörig. De bestämmelser som reglerar territoriell behörighet anges i artikel 18 ff. i civilprocesslagen.

2.1 Görs det skillnad mellan lägre och högre instanser bland de allmänna domstolarna (t.ex. distriktsdomstolar som lägre domstolar och regionala domstolar som högre domstolar), och på vilken nivå ska mitt mål i så fall prövas?

Det finns två typer av allmänna domstolar, nämligen brottmålsdomstolar och tvistemålsdomstolar. Brottmålsdomstolar avgör om åtal som åklagare väckt mot en viss person eller enhet är välgrundade. Målet för tvistemålsdomstolarna är att skydda rättigheter inom ramen för ett förhållande mellan privatpersoner eller mellan en privatperson och en myndighet, när den sistnämnda vid sin myndighetsutövning skadar andra personers personliga rättigheter. På det straffrättsliga området handlar det om att väcka åtal och pröva brottmål, vilket inbegriper meddelande av dom och utredningar (under ledning av åklagarmyndigheten). Efter avslutad utredning väcker åklagaren antingen åtal eller begär att målet ska avvisas, för talan i domstolen till stöd för åtalet och fungerar som åklagare i högre instanser. I enlighet med slutbestämmelsen i artikel 107 i den italienska konstitutionen väcks talan i brottmål av medlemmar av åklagarmyndigheten (även om de utgör en del av de allmänna domstolarna). Under brottmålsrättegången kan målsäganden föra talan som civilrättslig part för att kräva skadestånd för den lidna skadan. De kan även väcka en separat civilrättslig talan vid en tvistemålsdomstol. Tvistemåls- och brottmålsrättegångar regleras av två olika uppsättningar processuella regler, nämligen civilprocesslagen och straffprocesslagen. Den allmänna behörigheten utövas av både yrkesdomare och lekmannadomare. Båda kategorierna av domare är en del av domstolväsendet.

I första instans utövas behörigheten av följande organ, både vid tviste- och brottmål:

Fredsdomaren – med en ensam lekmannadomare.

Den allmänna underrätten (*Tribunale Ordinario*), som består av antingen en ensam domare eller en panel av domare, beroende på tvistens natur.

Ungdomsdomstolen, som består av en panel av domare som bistås av sakkunniga.

Övervakningsdomstolen (*Tribunale di Sorveglianza*), som består av antingen en ensam domare eller en panel av domare (som bistås av sakkunniga).

I första instans utförs åtalsuppgifterna av

åklagaren vid den allmänna underrätten (inbegripet för brott som omfattas av fredsdomarens behörighet),

åklagaren vid ungdomsdomstolen,

åklagaren vid appellationsdomstolen, för förfaranden som inletts vid övervakningsdomstolen (*Tribunale di Sorveglianza*).

I andra instans utövas behörigheten av följande organ:

Appellationsdomstolen, för överklaganden av domar som meddelats av den allmänna underrätten och ungdomsdomstolen.

Den allmänna underrätten, för överklaganden av domar som meddelats av fredsdomaren (och även för överklaganden av beslut som rör den personliga friheten).

Övervakningsdomstolen (*Tribunale di Sorveglianza*), för överklaganden av domar som meddelats av övervakningsdomaren.

I andra instans utförs åtalsuppgifterna av åklagaren vid appellationsdomstolen. Kassationsdomstolen är behörig att pröva domars legitimitet. I mål vid kassationsdomstolen utförs åtalsuppgifterna av åklagaren vid kassationsdomstolen. Notera avslutningsvis att åklagarorganen i Italien även inbegriper det nationella direktoratet för bekämpning av maffia och terroristbrott (*Direzione Nazionale Antimafia e Antiterrorismo*), som utför samordnade åklagarinsatser i enlighet med lagstiftningsdekret nr 160/60.

2.2 Territoriell behörighet (är domstolen i stad A eller domstolen i stad B behörig i mitt fall)?

Om inte annat föreskrivs i lagen är behörig domstol domstolen på den plats där svaranden har sin hemvist eller bostad, eller, om svarandens adress är okänd, där svaranden uppehåller sig. Om det saknas uppgifter om var svaranden har sin hemvist eller bostad och svaranden inte uppehåller sig i Italien eller om det är okänt var svaranden uppehåller sig, är det domstolen på den plats där käranden bor som är behörig. Det finns emellertid specialregler för att fastställa var tvisten måste prövas, nämligen de allmänna och särskilda regler som anges i artikel 18 ff. i civilprocesslagen. Det finns dock även olika regler i de särskilda lagar som reglerar exempelvis familje- och barnfrågor, verkställighet av domar eller konsumenträttigheter.

2.2.1 Huvudregeln om territoriell behörighet

När det gäller en fysisk person är behörig domstol normalt domstolen på den plats där svaranden har sin hemvist eller bostad, eller, om svarandens adress är okänd, där svaranden uppehåller sig. Om det saknas uppgifter om var svaranden har sin hemvist eller bostad och svaranden inte uppehåller sig i Italien eller om det är okänt var svaranden uppehåller sig, är det domstolen på den plats där käranden bor som är behörig.

För juridiska personer är behörig domstol, om svaranden är en juridisk person och inte annat föreskrivs i lag, domstolen på den ort där den juridiska personen har sitt säte. Om den juridiska personen har andra anläggningar eller en företrädare som är bemyndigad att föra talan på företagets vägnar är behörig domstol även domstolen på den plats där företrädaren eller anläggningarna finns. Vid fastställandet av vilken domstol som är behörig anses företag som inte är juridiska personer samt föreningar och kommittéer ha säte på den ort där de vanligtvis bedriver sin verksamhet.

I mål som rör obligationsrättsliga anspråk som riktas mot bestämda personer (*diritti di obbligazione*) är även domstolen på den ort där förpliktelsen uppstod eller ska fullgöras behörig.

2.2.2 Undantag från huvudregeln

Domstol för mål som rör barn (Foro per le cause relative a bambini)

För beslut om ingripanden som rör föräldraansvar, är barnets hemvist vid tidpunkten för ansökan det viktigaste kriteriet. Barnets hemvist måste identifieras utifrån objektiva kriterier. Om barnet överförs till en annan plats ska domstolen på den nya hemvistorten inte anses behörig innan en viss minimitid har förflutit. Hänsyn ska tas till barnets ålder.

Domstol för äktenskapsmål (Foro per le cause relative al matrimonio)

Hemskilnad. Vid hemskilnad ska ansökan inges till domstolen på den plats där paret senast hade sin gemensamma hemvist, eller om de aldrig har haft någon gemensam hemvist, på den plats där den make som är svarande i målet har hemvist eller bor. Om den make som är svarande i målet har hemvist i utlandet, eller inte går att nå, ska ansökan inges till domstolen på den plats där käranden har hemvist eller bor. Om även den personen har hemvist i utlandet kan ansökan inges till valfri domstol i Italien.

Äktenskapsskillnad. Den domstol som är behörig att pröva ansökningar om upplösning av ett civilrättsligt äktenskap eller upphävande av de civilrättsliga effekterna av ett äktenskap som ingåtts i enlighet med den katolska kyrkans ritualer är domstolen på den plats där den make som är svarande har hemvist eller bor, utan hinder av de övriga alternativa kriterier för fastställande av behörighet som anges i samma lagbestämmelse. Gemensamma ansökningar får dock inges till domstolen på den plats där en av makarna har hemvist.

Domstol för arbetsrättsliga mål (Foro per le cause di lavoro)

Den allmänna underrätten är behörig domstol i första instans när det gäller att pröva arbetsrättsliga tvister. Domstolen med territoriell behörighet är domstolen på den plats där anställningsförhållandet inleddes eller där företaget eller en av dess filialer, som arbetstagaren var knuten till, finns, eller där arbetstagaren tillhandahöll sina tjänster när anställningsavtalet avslutades. Behörigheten kvarstår om företaget flyttar eller om företaget eller filialen läggs ned, förutsatt att ansökan inges inom sex månader från en sådan flytt eller nedläggning. Territoriell behörighet i tvister som rör anställningsförhållanden vid offentliga förvaltningsorgans lokalkontor tillkommer domstolen på platsen för det kontor där arbetstagaren arbetar eller arbetade när anställningsförhållandet avslutades. Vid tvister där statsförvaltningen är en av parterna får en domstol inte fungera som *foro erariale* (en domstol som behandlar frågor som rör offentliga finanser).

Domstol för mål som rör äganderätt till fastigheter, vräkningar eller återtagande av fastigheter (Foro per le cause relative a diritti reali e ad azioni possessorie)

För mål som rör äganderätt till fast egendom, mål som rör uthyrning av eller nyttjanderätt till byggnader och affärslokaler och mål som rör tillämpningen av villkor för och efterlevnad av avståndsregler för plantering av träd och häckar som fastställts i lag, i förordning eller genom sedvänja ligger behörigheten hos domstolen på den plats där byggnaden eller affärsfastigheten är belägen. Om byggnaden sträcker sig över flera domkretsar ligger behörigheten hos domstolen inom vars domkrets den aktuella parten betalar merparten av sin statliga skatt. Om parten inte betalar någon skatt är valfri domstol inom vars domkrets någon del av byggnaden är belägen behörig. Vid vräkningar och återtaganden, och för anmälan av ny verksamhet och potentiell skada, ligger behörigheten hos domstolen på den plats där den omtvistade handlingen ägde rum.

Domstol för mål som rör arv (Foro per le cause ereditarie)

Behörigheten ligger hos domstolen på den plats där arvsförandet inleddes i mål

1) som rör arvsanspråk eller arvskifte, eller i andra mål mellan dödsbodelägare i syfte att dela upp ett dödsbo,

2) som rör upphävandet av ett arvskifte och skyddandet av andelar, förutsatt att de inleds inom två år från arvskiftet,

3) som rör lån som beviljats den avlidne eller testamentsgävor som äligger arvingen, förutsatt att de inleds innan arvskiftet och under alla omständigheter inom två år från det att arvsförandet inleddes,

4) mot testamentsexekutorn, förutsatt att de inleds inom de tidsfrister som anges i föregående punkt.

Domstol för mål mellan affärskompanjoner och mellan hyresgäster i en hyresfastighet (Foro per le cause tra soci e tra condomini)

Vid mål mellan affärskompanjoner ligger behörigheten hos domstolen på den plats där företaget har sitt säte. Vid mål mellan hyresgäster i en hyresfastighet, eller mellan hyresgästerna och själva hyresfastigheten, ligger behörigheten hos domstolen på den plats där de gemensamma utrymmena (eller merparten av dem) är belägna.

Domstol för mål som rör myndighetsorgan (Foro della pubblica amministrazione)

Vid mål där statsförvaltningen är en av parterna ligger behörigheten – i enlighet med de särskilda lagar som reglerar statens representation och försvar i domstol och i de fall som anges i dessa lagar – hos domstolen på den plats där statens rättstjänsts kontor (*Ufficio dell'Avvocatura dello Stato*) är beläget, i vars distrikt den domstol som skulle varit behörig i enlighet med de allmänna bestämmelserna är baserad. När förvaltningsorganet är svarande i målet fastställs detta distrikt med hänsyn till domstolen på den plats där förpliktelsen uppstod eller ska fullgöras, eller där den lösa eller fasta egendomen som är föremål för ansökan är belägen.

Verkställighetsdomstol (Foro dell'Esecuzione Forzata)

Vid utmätning av lös eller fast egendom ligger behörigheten hos domstolen på den plats där dessa tillgångar finns. Vid utmätning av motorfordon och släpfordon ligger behörigheten hos domstolen på den plats där gäldenären har hemvist, bor eller uppehåller sig, eller har sitt säte. Vid verkställighet av skyldighet att utföra eller inte utföra en viss handling ligger behörigheten hos domstolen på den plats där skyldigheten ska fullgöras.

Konsumentdomstol (Foro del Consumatore)

I mål som rör en konsument ligger behörigheten hos domstolen på den plats där konsumenten har hemvist eller faktiskt bor. Denna domstol har exklusiv och ovillkorlig behörighet, såvida inte parterna har kommit överens om att låta andra domstolar pröva ärenden. Processuella handlingar som konsumenten företar efter inledandet av rättegången kan inte likställas med förhandlingar och kan inte motivera avsteg från konsumentdomstolens behörighet.

2.2.2.1 När kan jag välja mellan domstolen i den ort där svaranden bor och någon annan domstol?

I vissa fall kan en tvist anhängiggöras vid flera olika domstolar, som då betecknas som alternativa domstolar. Detta gäller framför allt i mål som rör rättigheter gentemot bestämda personer. I ett sådant fall har, förutom domstolen på den plats där svaranden bor, även domstolen på den plats där förpliktelsen uppstod eller ska fullgöras behörighet.

2.2.2.2 När måste jag välja en annan domstol än domstolen i den ort där svaranden bor?

Domstolen på den plats där svaranden bor har inte behörighet om en annan domstol har exklusiv behörighet enligt den italienska lagstiftningen. Se kapitel 2.2.2 ("Undantag från huvudregeln").

2.2.2.3 Kan parterna själva utse en domstol som annars skulle vara obehörig?

Så länge ingen ovillkorlig behörighet föreskrivs (som utgör hinder för avtalade undantag) kan parterna gemensamt välja en annan domstol (artikel 20 i civilprocesslagen).

3 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av specialdomstol, hur kan jag veta vilken specialdomstol jag ska vända mig till?

Om en specialdomstol har behörighet gäller de behörighetskriterier som anges i de relevanta speciallagarna.

Förvaltningsdomstolar. Behörighet i tvister som rör förvaltningsmyndigheters åtgärder, beslut, avtal eller beteenden ligger alltid hos den regionala förvaltningsdomstolen i det distrikt där dessa myndigheter har sitt säte. Under alla omständigheter är den regionala förvaltningsdomstolen alltid behörig i samband med tvister som rör förvaltningsmyndigheters åtgärder, beslut, avtal eller beteenden vars direkta effekter begränsas till den region i vilken den domstolen är belägen. Vid tvister som rör statstjänstemän ligger behörigheten alltid hos domstolen i det distrikt där anställningsorten finns. I andra fall ligger behörigheten – i fråga om statliga åtgärder – alltid hos den regionala förvaltningsdomstolen i Lazio (med säte i Rom) och – i fråga om statliga offentliga organs åtgärder – hos den regionala förvaltningsdomstolen i den region där dessa har sitt säte.

Skattedomstolar. De lokala skattedomstolarna har behörighet i fråga om alla klagomål som ingetts mot skattemyndigheter och skatteuppbördsmän i deras domkrets. Om ett klagomål har ingetts mot en avdelning vid skattemyndigheten (*Agenzia delle Entrate*) som har behörighet i hela eller delar av Italien, ligger behörigheten hos den lokala skattedomstolen inom vars domkrets det kontor som har till uppgift att utföra uppgifterna i den omtvistade rapporten är beläget.

Länkar

► Italienska konstitutionen (EN)

https://www.senato.it/sites/default/files/media-documents/COST_INGLESE.pdf

► Italienska författningssamlingen (IT)

<https://www.normattiva.it/?language=en>

► Italienska civilprocesslagen (IT)

<http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-di-procedura-civile>

► Italienska lagen om rättegångar i förvaltningsmål (EN)

https://www.giustizia-amministrativa.it/cdsintra/wcm/idc/groups/public/documents/document/mday/mzk3/~edisp/nsiga_4276977.pdf

► Italienska förvaltningslagen (FR)

https://www.giustizia-amministrativa.it/cdsintra/wcm/idc/groups/public/documents/document/mday/njiz/~edisp/nsiga_4506451.pdf

► Italienska förvaltningsprocesslagen (DE)

https://www.giustizia-amministrativa.it/cdsintra/wcm/idc/groups/public/documents/document/mday/nda5/~edisp/nsiga_4289867.pdf

► Italiens rättssystem (EN)

https://www.csm.it/web/csm-international-corer/consiglio-superiore-della-magistratura/sistema-giudiziario-italiano?show=true&title=&show_breadcrumb=

► Skatteprocesslagen (IT)

<http://def.finanze.it/DocTribFrontend/getAttoNormativoDetail.do?id=%7BECD81E71-D37B-4722-AA36-116B5BCB2232%7D>

► Justitieministeriet (IT)

<https://www.giustizia.it/giustizia>

Senaste uppdatering: 06/12/2023

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.